

KODANIKUALGATUSE TOETAMISE ARENGUKAVA 2007-2010

1. SISSEJUHATUS

Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon¹ määratleb avaliku võimu ja kodanikualgatuse vastastikku täiendavad rollid ning koostöömimise põhimõtted avaliku poliitika kujundamisel ja teostamisel. Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (edaspidi EKAK) eesmärk on väljendada avaliku võimu ja mittetulundussektori ühist arusaama koostöö vajalikkusest, et ehitada Eestis üles kodanike aktiivsel osalusel põhinev säästvalt arenev kodanikuühiskond.²

2003. aastal moodustati Vabariigi Valitsuse ja kodanikuühenduste esindajate ühiskomisjon EKAK rakendamise tegevuskavade ettevalmistamise, elluviimise ja täitmise hindamise süsteemi käivitamiseks.³ Komisjon töötas välja EKAK rakendamise esimese tegevuskava 2004-2006. Tegevuskava näeb ette Vabariigi Valitsuse kodanikualgatuse toetamise strateegia ettevalmistamise ja elluviimise.⁴

EKAK rakendamise protsess on kooskõlas Euroopa Komisjoni Valges Raamatus Euroopa Valitsemise kohta toodud hea valitsemise põhimõtete ning dokumendis esitatud ettepanekutega⁵ ning Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitusena nr 19 kodanike osalusest kohalikus avalikus elus.⁶ Algatatud ja jätkuvad tegevused on seotud Eesti säästva arengu riikliku strateegiaga „Säästev Eesti 21”⁷, Eesti regionaalarengu strateegiaga 2005-2015⁸, maakondlike arenduskeskuste kontseptsiooniga⁹, Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavaga 2006-2010¹⁰.

Kodanikualgatuse toetamise arengukava eesmärk on luua soodsad tingimused kodanikualgatuseks Eestis.

Arengukava elluviimise kaudu on võimalik:

1. aidata kaasa demokraatlike protsesside tugevdamisele, hea valitsemise põhimõtete kinnistamisele ja osalusedemokraatia edendamisele;
2. koordineerida paremini avaliku sektori koostööd kodanikuühiskonna arengu toetamisel;
3. suurendada kodanikuühenduste ja avaliku sektori vastastikust usaldust ja motivatsiooni stabiilseks koostööks;

---

¹ Riigikogu 12.12.2002 otsus.

² Kohandatud kujul dokumendist: Vabariigi Valitsus 2004. „Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamise tegevuskava aastateks 2004-2006”.

³ Vabariigi Valitsuse 09.10.2003 korraldus nr 658-k.

⁴ Vabariigi Valitsuse 12.08.2004 otsus.

⁵ White Paper: European Governance COM(2001) 428, July 2001.

⁶ Recommendation Rec(2001) 19 of the Committee of Ministers to member states on participation of citizens in local public life.

⁷ Riigikogu 14.09.2005 otsus.

⁸ Vabariigi Valitsuse 19.05.2005 protokolliline otsus (kiita heaks)

⁹ Vabariigi Valitsuse 25.02.2003 protokolliline otsus (kiita heaks)

¹⁰ Vabariigi Valitsuse 11.05.2006 korraldus nr 281

4. võtta kasutusele kodanikuühenduste riigieelarvelistest vahenditest toetamise ühtsed põhimõtted.

Kodanikualgatuse toetamise arengukava lähtub Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni pikaajalistest eesmärkidest:

1. kodanikuhariduse ja –aktiivsuse taseme oluline tõus ja osalusdemokraatia tugevdamine;
2. avaliku võimu ja kodanikualgatuse partnerlusel põhineva koostöökultuuri juurutamine, heade koostöötavade tutvustamine ja laialdane kasutuselevõtt ning koostöövõrgustiku loomine;
3. kodanikualgatuse tugisüsteemi toimimise tagamine.

Käesolevas dokumendis käsitletakse kodanikualgatust, mis teenib avalikke huve.

Mõisteid kasutatakse järgmises tähenduses¹¹:

Avalik huvi – avaliku huvi seisukohast on olulised sellised hüved, mida ei kasutata eratarbimiseks, vaid mis on kõigile kättesaadavad nagu loodus, turvalisus, kultuur jne; tegevus kitsalt piiritletud rühma heaks on avalikes huvides juhul, kui see rühm on ebasoodsas olukorras võrreldes muu ühiskonnaga ja seega suurendab selle toetamine ühiskondlikku õiglust.

Kaasamine – avaliku võimu tegevus, mille sihiks on anda ühendustele ja üksikisikutele võimalus osaleda neid puudutavate otsuste tegemises, sh õigusloomes.

Kodanikualgatus – avaliku võimu institutsioonide väline algatus mõne eluvaldkonna edendamiseks.

Kodanikuühendus – üksikisikute või juriidiliste isikute poolt mittetulunduslikel eesmärkidel asutatud organisatsioon.

Kodanikuühiskond – ühiskond, kus inimese põhiõigused ja –vabadused on kaitstud ning kus tal on võimalik poliitilisi otsuseid mõjutada.

2. KAASATUD MINISTEERIUMID, ISIKUD JA ASUTUSED

Kodanikualgatuse toetamise arengukava hõlmab ministeeriumide ja maavalitsuste tegevust kodanikualgatuse toetamiseks. Eesti kodanikuühiskonna arengu toetamise strateegilise kavandamise, elluviimise ja erinevate osaliste tegevuse koordineerimise eest vastutab Siseministeerium.

Siseministeerium:

- esitab Vabariigi Valitsusele kodanikualgatuse toetamise arengukava rakendusplaani, lähtudes käesolevas arengukavas seatud eesmärkidest;
- hindab olukorda ja vajaduse korral täiendab kodanikualgatuse toetamise arengukava;
- teavitab ja kaasab aktiivselt kodanikuühiskonna arengu toetamisse teisi seotud institutsioone, sh teisi ministeeriume ja muid riigiasutusi, mittetulundus- ja äri sektorit;

---

¹¹ Lühendatult ja valikuliselt raamatust: *Lagerspetz, Mikko 2006. Kodanikuühiskonna lühisõnastik.*

- esindab Eestit ja Eesti kodanikuühiskonna arengu toetamise seisukohti rahvusvahelisel tasandil, sh Siseministeeriumi vastutusalasse kuuluvates rahvusvahelistes organisatsioonides.

Kodanikualgatuse toetamise arengukava koostamisse, uuendamisse ja rakendamisse on kaasatud Riigikantselei, kõik ministeeriumid ja rahvastikuministri büroo. Ministeeriumide ettepanekuid arvestades on arengukavas välja toodud teiste ministeeriumide haldusalasse jäävad meetmed, mis toetavad kodanikualgatust. Vajaduse ja võimaluse järgi osalevad ministeeriumid oma valdkonna kodanikualgatust toetavate tegevuste kavandamisel, elluviimisel ja hindamisel, silmas pidades käesoleva arengukava eesmärke. Arengukava kui valitsuse suunisdokument ei pane otseseid kohustusi kohalikele omavalitsustele, äri- ega mittetulundussektorile, kuid loob soodsa pinnase mitte ainult avaliku sektori, vaid kogu kodanikuühiskonna tõhusaks toimimiseks.

3. HETKEOLUKORRA ANALÜÜS

Eestis tegutseb 01.05.2006 seisuga **23 937** mittetulundusühingut ja sihtasutust (sh. **11 286** korteri- ja garaažiühistut).

Kodanikuühenduste võrdlev analüüs Kesk- ja Ida-Euroopas näitab, et Eestis on kohalike aktivistide hinnangul head ja järjest paranevad tingimused kodanikualgatuseks: aastatel 2000-2004 on üldhinnang tõusnud seitsme palli skaalal 2,4-lt 2,1-le (parimat võimalikku taset märgib sellel skaalal 1 pall). Näiteks Läti kodanikuühendused hindasid olukorda 2004 aastal 2,6 palliga ning Venemaa kodanikuühendused 4,2 palliga.¹²

3.1. Avaliku sektori haldussuutlikkus kodanikuühiskonna arengu toetamisel

EKAK-i elluviimisega on alates 2003. aasta oktoobrist tegelenud Vabariigi Valitsuse ja kodanikuühenduste esindajate ühiskomisjon. Ühiselt on välja töötatud tegevuskava erinevate probleemide lahendamiseks, mida aga ressursside vähesuse tõttu ei ole olnud võimalik täies mahus ellu viia. EKAK-i koostades ei nähtud ette eraldi asutust, mis selle elluviimisega igapäevaselt tegeleks. Kodanikuühiskonna arengu toetamine on Siseministeeriumi ülesanne, mis vajab edasiarendamist.

Avalikus sektoris lähenetakse kodanikualgatuslikule tegevusele erinevalt. Üldreeglina pole riigiasutustes määratletud ametnikke, kes tegelevad kodanikuühiskonna valdkonna probleemidega, näiteks puuduvad kontaktisikud kodanikuühendustele. Kohalikul tasandil on avaliku sektori haldussuutlikkus ning hoiakud kodanikualgatuse toetamise suhtes väga erinevad.

3.2. Rahastamine ja kodanikualgatuse tugisüsteem

Alates 2004. aastast on üles ehitatud riiklikku kodanikualgatuse tugisüsteemi maakondlike arenduskeskuste baasil, kasutades varasemat mittetulundussektori poolt

---

¹² USAID 2005. *The 2004 NGO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia.*

loodud mittetulundusühenduste tugikeskuste võrgustiku kogemust. Kuna kodanikuühiskonna arenedes kasvab mittetulundussektori koolitus- ja nõustamisvajadus, on vaja mittetulundusühendustele suunatud nõustamisteenust maakondlikes arenduskeskustes jätkuvalt edasi arendada nii kvaliteedi kui ulatuse osas. Oluline on tagada teenuse järjepidev ja ühtlane kättesaadavus kõigis maakondades.

Kohalike omavalitsuste ja kodanikuühenduste võrgustike tegevus kodanikualgatuse toetamisel on ebahütlane ning sellest puudub järjepidev riiklik ülevaade.

Kodanikuühenduste rahastamiseks on loodud mitmeid riiklikke programme ja fonde, mis enamasti ei võimalda tegevustoetuse saamist. Lõppenud on paljud 90-ndate aastate alguse välisabi programmid ning need pole otseselt asendunud riigisiseste meetmetega. Lähiaastatel välisabi väheneb veelgi. Ühenduste majanduslik elujõulisus on nende endi hinnangul siiski tõusnud. Muuhulgas väljendub see omatulu teenimise ning avalikule sektorile teenuste osutamise mahu suurenemises.¹³

3.3. Kaasamine

2005. aastal töötati EKAKi ühiskomisjoni ja Riigikantselei eestvedamisel välja kaasamise hea tava ehk põhimõtete kogum, millest lähtuvalt teevad otsustusprotsessides koostööd kodanikuühendused, huvigrupid ja avalik sektor. Kaasamise hea tava on mõeldud soovituslikuna nii avalikule sektorile kui kodanikuühendustele. Senine kaasamispraktika on nii kesk- kui kohaliku tasandi ametiasutustes väga erinev. Kaasamise hea tava eesmärk on praktikaid ühtlustada ning olla lähtekohaks iga ametiasutuse enda kaasamistava väljakujundamisel.

Kümnest Eesti ametnikust üheksa on seisukohal, et poliitikate kujundamisel aitab kõigi asjast huvitatud osapooltega konsulteerimine jõuda parima lahenduseni. Sellele vaatamata puudub enam kui pooltel ametnikel koostöökogemus kodanikuühendustega. Iga üheksanda riigiametniku, iga kolmanda maavalitsuse ametniku ning iga neljanda kohaliku omavalitsuse ametniku jaoks on koostöö kodanikuühendustega tavapärane ja pidev.¹⁴

3.4. Avalik teave ja statistika

Avalik teave riigisektori toimimisest on kodanikuühendustele tagatud ametiasutuse kohustusliku vastusena teabenõudele, mille sätestab avaliku teabe seadus, ning üldkasutatavate internetiportaali ja trükiväljaannete vahendusel.

Statistika- ja maksuamet ning ärireister vaatlevad mittetulundussektorit tervikuna, st. avalikes huvides tegutsevatest ühendustest ei eristata korteri- ja garaažiühendusi ja avaliku sektori enda poolt asutatud mittetulundusühinguid ja sihtasutusi. Probleemiks on statistiliste andmete usaldusväärsus, sest ei ole teada, kui palju on toimivaid ühendusi, kui palju luuakse töökohti, panustatakse vabatahtlikena või tehakse investeeringuid. Registrikirjeldused puuduvad ühenduste liikmeskonna kohta, mistõttu pole võimalik hinnata ühingu

¹³ Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit 2005. Vabariiklike ühenduste arengust Eestis: ülevaade 2005.

¹⁴ Riigikantselei ja Eesti Humanitaarinstituut 2006. Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses.

mõju ja haaret ühiskonnas. See on kujunenud avalikule sektorile üheks eduka kaasamise takistuseks.

Statistikas kasutusel olev majanduse tegevusalade klassifikaator ei ole sobilik mittetulundussektori kirjeldamiseks ning ei võimalda võrrelda Eesti olukorda teiste riikidega. Nende vajakajäämist tõttu puudub riigil põhjalik ülevaade mittetulundussektorist.

Mittetulundussektori statistika problemaatikat on Eestis 2003. aastal riigi tasandil uuritud ning pakutud mitmeid lahendusi.¹⁵ Erinevatel põhjustel ei ole need praegusel ajal rakendatud.

3.5. Kodanikuaktiivsus

Murettekitav on elanikkonna jätkuv võõrandumine riigist, mille üheks märgiks on madal valimisaktiivsus. Kui 1995. aastal käis Riigikogu valimistel 68,9 %, siis 2003. aastal 58,1 % valimisõiguslikest elanikest. Kohaliku omavalitsuste valimistel osalejate osakaal oli 2005. aastal viimase 15 aasta madalaim – valimas käis alla poole elanikest, 47,4 %.¹⁶ Kolm inimest viiest tunnistab, et poliitika on keeruline ning tal on tunne, et ta ei saa toimuvast päriselt aru. 3% meestest ja 2 % naistest kuulub mõnda erakonda.¹⁷ Seega on oluline suurendada kodanike teadlikkust demokraatliku riigi toimimispõhimõtetest, kodanikuõigustest ja –kohustustest. Enam tähelepanu tuleb pöörata kodanike aktiivsusele nii riiklikul, maakondlikul kui kohalikul tasandil.

Oluline kodanikuaktiivsuse näitaja on noorte osalus noorteühingutes. Iga kümnes Eesti noor osaleb oma sõnul mõne ühingu tegevuses.¹⁸ See näitaja jääb pisut alla Leedu ja Läti tasemele, kuid paigutab Eesti siiski noorteühingute liikmelisuse osakaalult Euroopa riikide keskmisest kõrgemale. Tähelepanuväärne on, et 1999. ja 2005. aasta võrdluses peavad Eesti 14-16-aastased järjest enam oluliseks, et riik annaks rahvale rohkem sõnaõigust ning nende poliitika huvi on kasvanud. Noorte käitumishoiakutes on paraku suundumus passiivsetele, initsiatiivi mittedõudvatele tegevustele, vähene on valmisolek isiklikuks tegevuseks.¹⁹

Üldist suhtumist ühiskonna solidaarsusse väljendab hoiak teiste ühiskonnaliikmete aitamisse oma vabast ajast. Kolm inimest viiest on sellise käitumise poolt ning üks kümnest selle vastu.²⁰

---

¹⁵ Poliitikauuringute Keskus PRAXIS 2003. Uuring mittetulundussektori statistika olukorrast Eestis (avaldamata).

¹⁶ Vabariigi Valimiskomisjon 2005. <http://www.vvk.ee/> 28.03.2006

¹⁷ Eesti Tervise- ja Käitumisteaduste Tippkeskus 2005. Euroopa Sotsiaaluuringu 2004 Eesti raport. http://www.tai.ee/failid/ESS04_Eesti_raport_uus.pdf 20.03.2006

¹⁸ Eurobarometer 2003.1 Youth in New Europe.

¹⁹ Toots, Anu, Idnurm, Tõnu, Ševeljova, Maria 2006. Noorte kodanikukultuur muutuvus ühiskonnas. Üle-eestilise kodanikukasvatuse kordusuuringu lõppraport.

²⁰ Eesti Tervise- ja Käitumisteaduste Tippkeskus 2005. Euroopa Sotsiaaluuringu 2004 Eesti raport. http://www.tai.ee/failid/ESS04_Eesti_raport_uus.pdf 20.03.2006

Samaväärselt oluline on solidaarsustunne ja hoolivus mujal maailmas toimuva suhtes. Maailmakodanik tunneb isiklikku vastutust ja näeb võimalusi omaalgatusliku teadliku tegevuse kaudu aktiivselt panustada üleilmsete probleemide nagu vaesus, kliima soojenemine, terrorismi levik jm lahendamisesse. Paraku võib Eestis ka selles suhtes kohata kodanike vähest valmisolekut isiklikuks tegevuseks. Kaks kolmandikku elanikkonnast hindab end üleilmsetest ja maailma arengut puudutavatest küsimustest huvitatuks, ent üksnes 6% kinnitab, et on selles vallas ka aktiivselt tegevad.²¹

4. EESMÄRGID JA MEETMED

Tulenevalt hetkeolukorra analüüsist seab käesolev arengukava aastaks 2010 järgmised eesmärgid:

1. **Avalik sektor on kodanikuühenduste ja aktiivse üksikisiku haldussuutlik partner ühiskonnaelu edendamisel.**
2. **Kodanikuühenduste toetamine ja rahastamine on süsteemne, põhinedes teadmistel ja kogemustel.**
3. **Avalik sektor on järjekindel ja tulemuslik kodanikuühenduste kaasamisel otsustusprotsessidesse.**
4. **Avalik, äri- ja mittetulundussektor on vastastikku hästi informeeritud ja neil on valmisolek koostööks kodanikuühiskonna tugevdamisel.**
5. **Aktiivse ja hooliva eluhoiakuga inimesed on toetatud ja pädevad panustamaks ühiskonnaellu.**

Eesmärkide saavutamiseks kasutatavate meetmete kirjeldus on toodud allpool.

Eesmärk 1. Avalik sektor on kodanikuühenduste ja aktiivse üksikisiku haldussuutlik partner ühiskonnaelu edendamisel.

Meetmed eesmärgi saavutamiseks:

1.1. Kodanikuühiskonna arengu eest vastutavate struktuuriüksuste ja ametnike pädevuse tõstmine.

Ministeeriumides määratletakse kodanikuühendustega suhtlemise eest vastutavad struktuuriüksused ja/või ametnikud, et tagada selge vastutus kodanikuühendustega suhtlemise eest. Riigikantselei korraldab kodanikuühiskonna-teemaliste koolituste läbiviimise vastutavatele ametnikele ning koostöö parandamiseks juhib Siseministeerium ametnike ja kodanikuühenduste esindajate ühisseminaride korraldamist.

Väljund: vastutajad asutustes määratud ja avalikustatud, igal aastal läbi viidud 5 koolituspäeva kokku 50 ametnikule ning igal aastal toimunud 1 ühisseminar 40 inimesele.

Tulemus: vastutus kodanikuühendustega suhtlemise eest selge, tõusnud ametnike pädevus, koostöövalmidus ja vastastikune teadlikkus.

1.2. Avaliku sektori teadlikkuse tõstmine kodanikualgatusel.

---

²¹ Avalik arvamus arengukoostööst. Välisministeeriumi tellimisel Turu-uuringute AS 2005.
http://www.vm.ee/est/kat_425/

Siseministeeriumi juhtimisel koostatakse teatmik "Ametnikule kodanikualgatusel" ning Riigikantselei korraldab kodanikuühiskonna-teemaliste koolituste läbiviimist huvitatud ametnikele.

Väljund: välja antud kogumik ning selle kordustrukk 1000 eks ja igal aastal läbi viidud 2 koolituspäeva kokku 20 ametnikule.

Tulemus: ametnike teadlikkus tõusnud.

Eesmärk 2. Kodanikuühenduste toetamine ja rahastamine on süsteemne, põhinedes teadmistel ja kogemustel.

Meetmed eesmärgi saavutamiseks:

2.1. Kodanikuühenduste rahastamispehimoetete ja mudelite uhtlustamine.

Vottes aluseks 2006. aastal valminud ning EKAK uhhiskomisjonile esitatud kodanikuuuhenduste rahastamispehimoetete projekti tulemused, korraldatakse ministeeriumidevaheline laiaulatuslik arutelu pehimoetete ja mudelite uhtlustamiseks.

Väljund: toimunud ministeeriumidevaheline arutelu.

Tulemus: loodud uhtne arusaam kodanikuuuhenduste riigieelarvest rahastamise pehimoetetest.

2.2. Kodanikualgatusel maakondliku tugisysteemi arendamine.

Siseministeerium jatkab laabi Ettevotluse Arendamise Sihtasutuse kodanikuuuhenduste tugiteenuse pakkumist ja arendamist maakondlikes arenduskeskustes. Lisaks toetatakse mittetulundusuhingu/sihtasutuse baaskoolituse ning uuhenduste institutsionaalset voimekust tostvate koolituse korraldamist maakondades.

Väljund: igas maakonnas tegutseb maakondlik arenduskeskus ning igal aastal on toimunud koolitused vastavalt maakonna uuhenduste vajadustele.

Tulemus: kodanikuuuhendustele on tagatud kvaliteetne tugiteenus ning uuhenduste institutsionaalne voimekus tousnud.

2.3. Riiklike rahastamisprogrammide edasiarendamine.

Siseministeerium jatkab kohaliku omaalgatusel programmi rakendamist ja arendamist, et tugevdada kohalikku kogukonda ning piirkonna konkurentsivoimet. Haridus- ja Teadusministeerium toetab noorteuhinguid, et tagada nende aktiivsus. Valisministeerium rahastab jarjepidevalt arengukoostooaga tegelevaid kodanikuuuhendusi, et suurendada nende rolli arengukoostoo elluviimisel.

Väljund: toimunud projektikonkursid ning eraldatud toetus uuhendustele.

Tulemus: toetuste tulemusel on paranenud kodanikuuuhenduste voimekus oma missiooni ellu viia ning nende tegutsemise tulemusel on paranenud sihtruhmade olukord.

Eesmärk 3. Avalik sektor on jarjekindel ja tulemuslik kodanikuuuhenduste kaasamisel otsustusprotsessidesse.

Meetmed eesmärgi saavutamiseks:

3.1. Kaasamise hea tava juurutamine ja praktika uhtlustamine riigiasutustes.

Riigikantselei juhtimisel koostatakse kaasamise abimaterjalid ametnikele ning kaasamise hea tava ja praktikaid tutvustatakse seminaridel, et kaasamise hea tava juurduks.

Väljund: abimaterjalid koostatud, levitatud sihtrühmades ning toimunud 1 seminar aastas 20 ametnikule.

Tulemus: kaasamine toimub hea tava kohaselt.

3.2. Riikliku kaasamisveebi edasiarendamine.

Riigikantselei juhtimisel luuakse valitsusasutuste otsuste läbipaistvuse suurendamiseks kaasamisveeb, mida pidevalt täiendatakse.

Väljund: toimiv kaasamisveeb, mis on kasutusel kaasamise töövahendina.

Tulemus: loodud võimalus asjahuviliste kaasamiseks otsustusprotsessidesse ning avalik sektor saab hea sisendi otsustamiseks.

Eesmärk 4. Avalik, äri- ja mittetulundussektor on vastastikku hästi informeeritud ja neil on valmisolek koostööks kodanikuühiskonna tugevdamisel.

Meetmed eesmärgi saavutamiseks:

4.1. Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kaasajastamine.

Justiitsministeeriumi juhtimisel korrastatakse mittetulundusühingute ja sihtasutuste register nii, et sealt oleks võimalik saada õigeid ja vajalikke andmeid. Töö käigus täiendatakse Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (edasi EMTAK) tegevusvaldkonnad, et ühenduste töö kajastuks asjakohaselt.

Väljund: õigusaktid kaasajastatud ning EMTAK täiendatud.

Tulemus: olemas ülevaade tegutsevatest kodanikuühendustest ning Eesti andmed on rahvusvaheliselt võrreldavad.

4.2. Avaliku, äri- ja mittetulundussektori koostööstruktuuride käivitamine ja toetamine.

EKAK-i ellurakendamiseks toetab Siseministeerium üle-riiklikke kodanikuühenduste koostöökogusid ja esindusorganisatsioone ning piirkondlike koostöökogude arendamist.

Väljund: järjepidevalt toetatud koostöökogude ja esindusorganisatsioonide tegevust.

Tulemus: riigil on olemas professionaalsed kodanikuühendustest partnerid ning piirkondlik koostöö tõhustunud.

4.3. Kodanikuühiskonna arengu pidev jälgimine ja analüüs.

Siseministeerium korraldab kodanikuühiskonna uuringute läbiviimist, et analüüsida Eesti kodanikuühiskonna arengut ning teadmistele põhinedes tulevikus paremini arengut suunata.

Väljund: iga-aastaselt läbi viidud vähemalt 1 põhjalik uuring.

Tulemus: olemas ülevaade kodanikuühiskonna arengust Eestis

Eesmärk 5. Aktiivse ja hooliva eluhoiakuga inimesed on toetatud ja pädevad panustamaks ühiskonnaellu.

Meetmed eesmärgi saavutamiseks:

5.1. Tasemehariduses kodanikuühiskonna väärtuste ja toimimise parem käsitlemine.

Haridus- ja Teadusministeerium arendab kodanikuhariduse teemasid põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas.

Väljund: õppekava täiendatud.

Tulemus: koolis omandatakse kaasaegne kodanikuharidus.

5.2. Mitteformaalse hariduse võimaluste loomine aktiivse osaluse oskuste omandamiseks.

Haridus- ja Teadusministeerium arendab kodanikuhariduse teemasid alushariduse raamõppekavas.

Väljund: õppekava täiendatud.

Tulemus: lasteaias omandatakse kodanikuhariduse alused.

5.3. Vabatahtliku tegevuse soodustamine.

Siseministeerium toetab vabatahtlikku tegevust ning iga-aastast riiklikku vabatahtlike tunnustamist.

Väljund: toimunud riiklik vabatahtlike tunnustamisüritus.

Tulemus: vabatahtlik tegevus on levinud ning omab olulist rolli Eesti ühiskonnaelus.

5.4. Noorte osalusvõimaluste mitmekesistamine ja toetamine.

Noorte kaasamiseks otsustusprotsessidesse arendab Haridus- ja Teadusministeerium noorte osaluskogusid ja loob noortega konsulteerimise skeemid riiklikul ning kohalikul tasandil.

Väljund: toimivad noortekogud igas maakonnas ja konsulteerimis-skeemid loodud ning avalikustatud.

Tulemus: noored on kaasatud otsustusprotsessidesse.

5.5. Teadlikkuse tõstmine kodanikualgatusel.

Siseministeerium korraldab kodanikualgatusel teavituskampaaniaid, et tõsta avalikkuse teadlikkust kodanikualgatusel. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi koordineerimisel arendavad ministeeriumid oma kodulehed kasutajasõbralikumaks. Välisministeerium rahastab teavitus- ja maailmahariduse edendamisele suunatud tegevusi, et suurendada avalikkuse, eriti noorte teadlikkust arengukoostööst ja selles osalemise võimalustest.

Väljund: toimunud on teavitus- ja maailmaharidusprojektid ning ministeeriumide kodulehed uuendatud kasutajasõbralikuks.

Tulemus: Avalikkuse teadlikkus kodanikualgatusel ning selles osalemisest tõusnud.

5. MAKSUMUSE PROGNOOS

Maksumuse prognoos on koostatud aastateks 2007 – 2010. Kõiki tegevusi rahastatakse riigieelarvest ning summad on kooskõlastatud asjaomaste ministeeriumidega. Tegevuste teostajad täpsustab vastutav ministeerium.

2007	2008	2009	2010	Kulud kokku
33 620 000	32 670 000	37 910 000	51 150 250	155 350 250

Kõik arengukava täitmiseks vajalikud kulutused nähakse ette ja planeeritakse iga asjaomase ministeeriumi eelarves. Kulude jaotus strateegiliste eesmärkide, meetmete/tegevuste ja allikate lõikes on toodud lisan 1.

6. ELLUVIIMINE JA JUHTIMINE

Vabariigi Valitsuse kodanikualgatuse toetamise arengukava elluviimise ja juhtimise eest vastutab Siseministeerium. Lisaks viivad arengukava tegevusi ellu Siseministeeriumi Riigikantselei, kõik ministeeriumid ja rahvastikuministri büroo ehk arengukavasse kaasatud ministeeriumid ja asutused, kaasates omavalitsusüksusi, mittetulundus- ja äri sektorit.

Siseministeerium koostab koostöös kaasatud ministeeriumide ning teiste asjaomaste ja asutustega arengukava rakendusplaani, esitades selle 3 kuu jooksul peale käesoleva arengukava heaks kiitmist Vabariigi Valitsusele heaks. Enne rakendusplaani Vabariigi Valitsusele esitamist kooskõlastab Siseministeerium selle kaasatud ministeeriumide ja asutustega.

Siseministeerium koordineerib sh algatab arengukava täiendamise ja muutmisega seonduvaid küsimusi ning jälgib arengukava rakendamist ja vastavust seatud eesmärkidele.

Siseministeerium esitab igal aastal Vabariigi Valitsusele rakendusplaani täitmise ja kogu arengukava täitmise aruande, mille aluseks on vastutava ja kaasatud ministeeriumide hinnang elluviidud tegevuste vastavuse kohta arengukavas sätestatud eesmärkidele.

Siseministeerium pöördub arengukava ning selle maksumuse prognoosi ja rakendusplaani aruandlusega seotud küsimuses ning viidatud dokumentide täiendamisel ja muutmisel kaasatud ministeeriumide ja teiste asjaomaste huvitatud isikute ja asutuste poole. Käesoleva valdkonna arengukava kaasatud ministeeriumidel ja teistel asjaomastel huvitatud isikutel ja asutustel on kohustus esitada antud valdkonna arengukava rakendamise, täiendamise või muutmisega seotud andmeid.

Kaasatud ministeeriumid ja asutused informeerivad riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise protsessi ajal Siseministeeriumi nende valitsemisalas eelolevaks planeerimisperiodiks ja eelarveaastaks kavandatavatest kodanikualgatust toetavatest tegevustest, mille põhjal Siseministeerium algatab vajadusel rakendusplaani ja valdkonna arengukava muutmise protsessi.